

6. Женевський центр демократичного контролю над збройними силами (DCAF): посібник для держав з питань законодавчого регулювання приватних військових та охоронних компаній. Женева : DCAF, 2016.
7. Міжнародна конвенція про боротьбу з вербуванням, використанням, фінансуванням і навчанням найманців : Конвенція Орг. Об'єдн. Націй від 04.12.1989 : станом на 14 лип. 1993 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_103#Text (дата звернення: 08.11.2025).

УДК 347.5 / 341.171

Саванець Л.М.

*к.ю.н., доцент, завідувач кафедри міжнародного
та європейського права,
Західноукраїнський національний університет*

БЕЗПЕКА В ПРАВІ ЄС: ТРАНСФОРМАЦІЯ ПІДХОДІВ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА ДЕФЕКТНУ ПРОДУКЦІЮ

В умовах сьогодення в приватному праві Європейського Союзу спостерігається активна трансформація підходів до відповідальності за дефектну продукцію. Необхідність прийняття нової Директиви ЄС 2024/2853 Європейського Парламенту та Ради від 23 жовтня 2024 року про відповідальність за дефектну продукцію [1] (далі - Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію) зумовлена новою політикою Європейського Союзу щодо проведення масштабної реформи правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції, та пов'язана із змінами у технологічному прогресі та дизайні продукції. Зазначена Директива скасовує Директиву Ради 85/374/ЄЕС від 25 липня 1985 року про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію [2], що була розроблена в період домінування аналогових технологій, та не врегульовувала відповідальності за

програмне забезпечення, цифрові послуги або системи на базі штучного інтелекту.

Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію здійснила значний вплив на зміну підходів до відповідальності за шкоду, зумовлену дефектною продукцією в праві Європейського Союзу.

Новелою регулювання деліктної відповідальності за шкоду завдану внаслідок дефекту в продукції у Директиві ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію є розширення поняття продукції шляхом включення до нього також і програмного забезпечення, зокрема операційних систем, прошивок, комп'ютерних програм, додатків або систем штучного інтелекту. Програмне забезпечення охоплюється поняттям продукції незалежно від способу його постачання чи використання, зокрема незалежно від того, чи воно зберігається на пристрої, надається через комунікаційну мережу або хмарні технології, чи постачається за моделлю програмне забезпечення як послуга. Водночас Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію не відносячи інформацію до поняття продукції в широкому розумінні, виключає її зі сфери свого регулювання. З огляду на це положення про відповідальність за шкоду, завдану дефектною продукцією, не повинні застосовуватися до вмісту цифрових файлів, зокрема медіафайлів, електронних книг або простого вихідного коду програмного забезпечення.

Враховуючи існуючі правові, політичні та соціальні передумови Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію запроваджує засади об'єктивної відповідальності виробників дефектної продукції [3, с.402-403], та значно розширює категорію виробників, включивши до них також розробників або виробників програмного забезпечення, постачальників систем штучного інтелекту. Адже саме до компетенції виробників продукції належить контроль ризиків, пов'язаних із нею, враховуючи поінформованість про конструкцію, склад та експлуатаційні властивості продукції. Крім того, саме вони виступають основними бенефіціарами її економічної цінності та мають об'єктивні можливості для інтерналізації або

перерозподілу витрат, пов'язаних із настанням відповідальності, зокрема через механізми ціноутворення та страхування [4, с.218].

Традиційний підхід, сформований у європейському праві, полягав у відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції лише стосовно дефектних товарів, та не охоплював послуг. Він є результатом так званої ортодоксальної теорії, за якою відповідальність за шкоду, завдану внаслідок неналежної якості наданих послуг підлягає іншому правовому регулюванню ніж відповідальність, пов'язана із дефектом в продукції [5, с.184-185]. Аналіз положень Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію дає підстави для висновку, що хоча у ній все ще зберігся згадуваний підхід, і послуги не є предметом її регулювання, проте він дещо трансформований. Враховуючи те, що цифрові послуги дедалі частіше інтегруються в продукцію або взаємопов'язані з нею таким чином, що їх відсутність унеможливує виконання продукцією однієї зі своїх функцій, а також визначають безпеку продукції рівнозначно як і фізичні або цифрові компоненти, європейський законодавець поширює концепцію відповідальності без вини на такі інтегровані або взаємопов'язані цифрові послуги. Вони набувають ознак компонентів продукції, в яку інтегровані або взаємопов'язані, якщо контролюються виробником. До взаємопов'язаних із продукцією послуг належить безперервне постачання даних про трафік у навігаційній системі, послуга моніторингу здоров'я із датчиками для відстеження фізичної активності або показників здоров'я користувача, послуга контролю над температурою розумного холодильника, або послуга голосового асистента, уможливлуюча управління одним або кількома продуктами за допомогою голосових команд. Законодавець виключає з категорії «супутні послуги» послуги доступу до Інтернету, зважаючи на те, що їх неможливо кваліфікувати як частину продукції, що знаходиться під контролем виробника, а тому необґрунтовано було б покладати на виробників відповідальність за шкоду, спричинену недоліками в послугах доступу до Інтернету. Тим не менш, продукція, яка залежить від послуг доступу до Інтернету та не забезпечує безпеку у разі втрати з'єднання, може визнаватися

дефектною згідно з Директивою ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію.

Новелою Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію є закріплення заборони державам-членам відступати від її положень у частині регулювання деліктної відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції (ст. 3). Такий підхід спрямований на забезпечення повної гармонізації цієї сфери відносин в межах Європейського Союзу, та є результатом усталеної практики Суду справедливості Європейського Союзу щодо відповідних правотворчих обмежень держав-членів.

Відповідно до п.9 мотивів Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію потерпілий, згідно з національним законодавством держав-членів, зберігає право на пред'явлення вимог про відшкодування договірної або позадоговірної шкоди за умови, що вона не зумовлена дефектністю продукції, визначеною Директивою. До таких підстав належить гарантія, вина або об'єктивна відповідальність операторів за шкоду, завдану особливостями організму, які виникли в результаті генної інженерії. Такі норми національного законодавства, спрямовані, серед іншого, на досягнення мети ефективного захисту споживачів та інших фізичних осіб, залишаються незмінними цією Директивою.

Директива ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію значно розширила визначення дефекту в продукції, яке містилося у попередній Директиві Ради 85/374/ЄЕС від 25 липня 1985 року про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію. Продукція вважається дефектною, якщо вона не забезпечує безпеки, на яку особа має право розраховувати або яка вимагається згідно із нормами Європейського Союзу чи національним законодавством (п.1 ст.7 нової директиви). Виходячи із цього, оцінка дефектності продукції повинна здійснюватися виходячи із перевірки на забезпечення безпеки продукції, на яку особа має право розраховувати, а також забезпечення безпеки продукції, яка вимагається згідно із нормами

Європейського Союзу чи національним законодавством. Право Європейського Союзу та національне законодавство формують обов'язковий мінімальний стандарт безпеки продукції [6, с.274]. Стаття 7 Директиви ЄС 2024/2853 про відповідальність за дефектну продукцію не містить посилання на концепцію обґрунтованих очікувань, на відміну від підходу, закріпленого у попередньому регулюванні. Відповідно, застосування цього критерію не передбачає здійснення судової оцінки. За таких умов встановлення факту порушення відповідної норми саме по собі може свідчити про наявність дефекту продукції. У результаті позивачам буде значно простіше обґрунтовувати вимоги в межах такої перевірки на дефектність, зважаючи на відсутність внутрішнього обмежувального елемента, пов'язаного із встановлення обґрунтованих очікувань споживачів. Відтак дискусія стосовно критеріїв такої оцінки як очікування споживача чи «ризик-користь» втрачає практичне значення [7, с. 561-562].

Таким чином, Директива (ЄС) 2024/2853 про відповідальність за дефекти в продукції запроваджує масштабну реформу системи відповідальності за дефектну продукцію, замінюючи режим 1985 року модернізованою системою, адаптованою до вимог цифрового та зеленого переходів. Замінюючи Директиву 85/374/ЄЕС про наближення законів, підзаконних актів та адміністративних положень держав-членів щодо відповідальності за дефектну продукцію, вона узгоджує правила відповідальності із сучасними технологічними реаліями та викликами правозастосовної практики. Модернізація правового регулювання відповідальності за шкоду, завдану внаслідок дефекту в продукції у праві Європейського Союзу здійснена шляхом уточнення поняття дефектності, розширення визначення «продукції», включаючи до нього програмне забезпечення та цифрові файли, та адаптації усього механізму до сучасних реалій цифрової та циркулярної економіки.

Підхід до відповідальності за дефектну продукцію в праві Європейського Союзу трансформувалася із акценту на обґрунтовані очікування споживача, властивості продукції, на оцінку безпеки продукції згідно з правовими нормами європейського та національного рівнів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Directive (EU) 2024/2853 of the European Parliament and of the Council of 23 October 2024 on liability for defective products and repealing Council Directive 85/374/EEC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/2853/oj/eng> (дата звернення: 10.12.2025)
2. Council Directive 85/374/EEC of 25 July 1985 on the approximation of the laws, regulations and administrative provisions of the Member States concerning liability for defective products. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1985/374/oj/eng> (дата звернення: 10.12.2025)
3. Unification of tort law: strict liability / eds. B. Koch, H. Koziol, F. Busnelli. Hague; New York: Kluwer Law International, 2002. 444 p.
4. Mirić M.K. From burden to balance: causation in the new EU product liability Directive. *Journal of European Consumer and Market Law*. 2025. Issue 5. P.217-225.
5. Wagner G. New generation EU products liability - for digital and other products. *Journal of European tort law*. 2024. Vol.15. Issue 2. PP.172-224.
6. Howells G., Fairgrieve D. The new product liability Directive: steadily expanding liability or business as usual? *European review of private law*. 2025. Issue 3. PP. 549-574.
7. Howells G., Twigg-Flesner C., Wilhelmsson T. Rethinking EU consumer law. Abingdon: Routledge, 2018. 349 p.